

به نام خداوند جان و خرد

سنجش یادگیری

یلدا داگشایر

پاییز ۹۸

مؤسسه آموزش عالی شناختی

مؤسسه آموزش عالی شناختی

سنجش یادگیری

صفحه آرای: مریم غلامی

طراحی جلد: سمانه رضایی

چاپ اول: ۱۳۹۸

تیراژ: ۵۰۰

قیمت: ۲۶۰۰۰ تومان

دفتر مرکزی: تهران، بزرگراه رسالت، بعد از پل سید خندان، نرسیده به صیاد شیرازی،

ت. ۱۲۲۸، واحد ۱۴ - تلفن: ۸۳۹۰۱۲۲

حقوق چاپ: ر، محفوظ و مخصوص ناشر است.

سرشناسه: دلگشایی، یلدا، ۱۳۵۱-

عنوان و نام پدیدآور: سنجش یادگیری / یلدا دلگشایی؛ [برای] ستاد توسعه علوم و فناوری‌های شناختی، مؤسسه آموزش عالی علوم شناختی.

مشخصات نشر: تهران: تهران: مؤسسه فرهنگی و هنری شناخت، ۱۳۹۸.

مشخصات ظاهری: ۸۳ ص.؛ جدول: ۱۴/۵ x ۲۱/۵ س.م.

شابک: ۹۷۸-۶۲۲-۹۶۱۴۶-۰۰

وضعیت فهرست‌نویسی: فیا

یادداشت: کتابخانه

موضوع: شاگردان -- ارزشیابی

موضوع: Students -- Rating of

موضوع: آموزش و پرورش -- ارزشیابی

موضوع: Educational evaluation

موضوع: پیشرفت تحصیلی -- ارزشیابی

موضوع: Promotion (School) -- Evaluation

موضوع: ارزشیابی -- روش شناسی

موضوع: Evaluation -- Methodology

شناسه افزوده: ایران. ریاست جمهوری. ستاد توسعه علوم و فناوری‌های شناختی

شناسه افزوده: مؤسسه آموزش عالی علوم شناختی.

رده‌بندی کنگره: LB۱۱۱۷

رده بندی دیویی: ۳۷۰/۱۵

شماره کتابشناسی ملی: ۵۸۷۰۹۶۶

فهرست مطالب

۵	پیش گفتار
۷	مقدمه
۱۴	فصل اول: سنجش و سیر تحولات آن
۱۴	تعاریف اصطلاحات
۱۴	اندازه گیری
۱۴	آزمون
۱۵	آزمودن
۱۵	سنجش
۱۶	ارزشیابی
۱۷	ارزینج
۱۷	نسل های ارزشیابی
۱۸	نسل اول
۱۸	نسل دوم
۱۹	نسل سوم
۱۹	نسل چهارم
۲۳	فصل دوم: رویکردهای معمول برای ارزشیابی
۲۳	ارزشیابی کمی
۲۴	ارزشیابی کیفی (توصیفی)
۲۶	انواع ارزشیابی بر اساس زمان و هدف
۲۶	ارزشیابی آغازین یا سنجش آغازین
۲۷	ارزشیابی تکوینی
۲۸	ارزشیابی تشخیصی
۲۹	ارزشیابی تراکمی
۳۱	فصل سوم: سنجش یادگیری مبتنی بر رویکرد شناختی
۳۱	الگوی جدید ارزیابی در حال پدیدار شدن
۳۴	جدول ۱- مقایسه الگوی ارزشیابی قدیم و جدید
۳۸	نگاهی نو به ارزشیابی
۳۹	سنجش مبتنی بر مبانی علوم شناختی

۴۰	یادگیری شناختی.....
۵۰	مدل‌های سنجش شناختی.....
۵۱	روش‌های مطرح شده مک کافی.....
۵۱	ارزشیابی مبتنی بر مدل.....
۵۲	ارزشیابی مبتنی بر پروژه.....
۵۳	ارزشیابی مبتنی بر پیشرفت.....
۵۳	ارزشیابی مبتنی بر طراحی موقعیت‌های مشاهده.....
۵۵	فصل چهارم: مثلث سنجش و ارزشیابی شناختی.....
۵۵	روایی و اعتبار در سنجش و ارزشیابی بر اساس رویکرد شناختی.....
۵۹	اصول سنجش شناختی.....
۶۰	مثلث ارزشیابی.....
۶۱	رأس اول: محتوا.....
۶۳	رأس مشاهده.....
۶۳	رأس تفسیر.....
۶۷	روابط بین سه رأس مثلث شناختی.....
۶۷	رابطه شناخت و مشاهده.....
۶۸	رابطه شناخت و تفسیر.....
۶۸	رابطه مشاهده و تفسیر.....
۶۹	شکل ۱- مثلث سنجش.....
۸۰	منابع.....

پیش‌گفتار

همواره این سؤال برای دانش‌آموزان وجود دارد که ((چرا مورد ارزشیابی قرار می‌گیرند؟)) و ((چرا در ارزشیابی نمره خوب، خوب یا خوب پیرنگی ندارند؟)) در بسیاری از موارد سؤالاتی مشابه در ذهن معلمان مطرح می‌شود: ((ارزشیابی به دانش‌آموز چه کمکی می‌کند؟)) و ((کی و چگونه باید آن را انجام داد؟)) همچنین، دوز برای متخصصان تعلیم و تربیت این سؤالات مطرح است که ((چگونه باید ارزشیابی را در مدارس رایج کرد و به چه شیوه‌ای باید آن را انجام داد؟))

این سؤالات و برخی سؤالات مطرح دیگر، به این مهم می‌انجامد که: در نظام تعلیم و تربیت پویا که در آن چگونگی یادگیری دانش‌آموزان مستندتر از متونی است که باید فراگیرند، ضروری است رویکرد نسبت به ارزشیابی تغییر کند. شیوه متناسب‌تری در جهت سنجش ترویج یابد.

در عصر و فضایی که نقش معلم از انتقال‌دهنده دانش به تسهیل‌گر و راهنما تغییر یافته است و فراگیر جستجوگر، سازنده، خودرهنبر، خلاق، تصمیم‌گیرنده و مسئول می‌شود و در فعالیت‌های گروهی شرکت می‌کند و جامعه از او انتظار کسب مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی خاص دارد؛ اندوختن معلومات و گسترش پاسخ‌های معین و مشخص و توجه به محصول و نتیجه، کم‌رنگ بودن نگرش و مهارت‌های یادگرفتن؛ ایستایی و غفلت از قافله شتابان تعلیم و تربیت محسوب می‌شود. دستیابی به مهارت‌های حل مسئله، تفکر نقاد و

مهارت‌های اجتماعی و زندگی با یاد گرفتن صرف قوانین و نظریه‌ها و محفوظات علمی امکان‌پذیر نیست. وقتی اهداف آموزش و پرورش تغییر می‌کند خود بخود ارزشیابی نیز دچار تحول می‌شود و سنجش‌های سؤال محور، فرآیندی و تحول‌آفرین را که در فراگیری شوق به یادگیری و تمایل به کشف مجهولات ایجاد می‌کند، به ارزشیابی‌های پاسخ محور، منفعل، مستقیم و از پیش تعیین شده ترجیح می‌دهد. (اما در واقع، در امتحان گرفتن دانش‌آموزان چه هدفی را دنبال می‌کنیم؟ چه کسی یا کسانی را مورد ارزیابی قرار می‌دهیم؟ خودمان، دانش‌آموز، نظام آموزشی و یا هر سه؟ آیا واقعاً کسی که در جریان یک امتحان کسی دو ساله بالاترین امتیاز را کسب می‌کند، همان کسی است که هدف‌های آموزشی شما را به در او تحقق پیدا کرده است؟)

باور من بر این است که مدرسه آغازگر فرآیند یادگیری کودک نیست، کودک از بدو تولد یادگیرنده و در جستجوی شناخت دنیایی است که در آن حضور یافته است. فکر می‌کنم به عنوان معلم باید عمیقاً باور داشته باشیم که هر دانش‌آموز قابلیت رشد دادن یادگیری خود را دارد، به شرط آن که ما شرایطی را که انحرافات فردی غافلند و به دنبال یافتن ضعف‌ها هستند را رها کنیم و بجای آن‌ها، رهایی بسازیم که منجر به شناسایی دانش‌آموز شوند، به او اعتماد به نفس دهند، و بر اساس این در عمل کنند که ارزشیابی و یاددهی فرآیندهایی در هم تنیده‌اند. واژه ارزشیابی به معنی یافتن ارزش‌هاست؛ ارزش‌هایی که در طی فرآیند تلاش برای آموختن، به دست دانش‌آموز می‌رسند. چرا که راستا دانش‌آموز باید برانگیخته شود تا برای دستیابی به ارزش، بیاموزد که چگونه یاد می‌گیرد. این تأکید باعث می‌شود که ارزشیابی رشد دهنده، پویا و مستمر شود. در روش‌های سنجش، باید شباهت و تنیدگی عمیقی با روش‌های یاددهی/یادگیری وجود داشته باشد و لذا تفریق بی‌ارزش در سیستم یاددهی/یادگیری خود به خود سیستم سنجش یادگیری را نیز محول می‌کند. آن چه در صفحات آتی مورد مطالعه قرار خواهید داد؛ معرفی سنجش یادگیری مبتنی بر رویکرد شناختی است و مؤلف در تلاش است با ارائه اصول و الگوی چهار وجهی مثلث سنجش، طراحی فعالیت سنجش یادگیری را برای معلمان دست‌یافتنی و امکان‌پذیر کند تا در نهایت به واسطه‌ی ارائه‌ی بازخوردهای کاربردی؛ دانش‌آموز یادگیری خود را تعمیق کرده و فرآیندهای پیچیده ذهنی خود را به نمایش گذارد.